

RĪGĀ

2021. gada 24. maijā
Nr. 1-23/072_e

**Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai
Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas
Augstākās izglītības, zinātnes un
inovāciju apakškomisijai**

Informācijai:
**Finanšu ministrijai
Izglītības un zinātnes ministrijai
AS "Attīstības finanšu institūcija Altum"
Demogrāfisko lietu centram
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamerai**

Visiem adresātiem paziņošanai e-adresē

Par finansējuma pieejamību studiju kreditēšanai
nevienlīdzības mazināšanai

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija), Latvijas Studentu apvienība, Augstākās izglītības padome un Latvijas Rektoru padome aicina Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisiju un Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisiju tuvākajā laikā **izskatīt jautājumu par finansējuma pieejamību studiju kreditēšanai nevienlīdzības mazināšanai, piešķirot 2021.gada rudenim šim mērķim 150 000 EUR.**

Kopš 2020.gada 12.augusta ir uzsākta jauna studiju un studējošo programma, kredītu izsniegšanu garantējot no valsts budžeta līdzekļiem ar portfeļgarantiju, kuru administrē AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" (turpmāk – "Altum"). Jauns studiju kreditēšanas modelis ir ieviests saskaņā ar Ministru kabineta 2019.gada 17.jūlija rīkojumu Nr.382 "[Par konceptuālo ziņojumu "Par studiju un studējošo kreditēšanas no kredītiestāžu līdzekļiem ar valsts vārdā sniegto galvojumu modeļa mainu"](#)" un Ministru kabineta 2020.gada 21.aprīļa noteikumiem Nr. 231 "[Noteikumi par studiju un studējošo kreditēšanu studijām Latvijā no kredītiestāžu līdzekļiem, kas ir garantēti no valsts budžeta līdzekļiem](#)".

2020.gada 17.novembrī Ministru kabinets izskatīja Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu "[Par aktuālo situāciju ar studiju un studējošo kredītiem, kas ir garantēti no valsts budžeta līdzekļiem](#)" (turpmāk – Ziņojums), kurā tika vērsta uzmanība uz lielo studiju kredītu pieprasījumu un nepieciešamību pēc papildu finansējuma. Ziņojumā tika uzsvērts, ka **jaunais modelis varētu būt attaisnojais uz sevi liktās cerības un studiju un studējošo kredīti ir kļuvuši pieejamāki** (sk. pielikumā 1.tabulu), kas bija arī modeļa maiņas mērķis – nodrošināt kvalitatīvas izglītības pieejamību ikvienam studēt gribētājam neatkarīgi no viņa vai viņa vecāku rocības. Atbilstoši jaunākajiem statistikas datiem secinām, ka atbalstu

citastarp saņem studenti tādās stratēģiski svarīgās tautsaimniecības nozarēs kā medicīna un inženierzinātnes.

Vienlaikus saprotam, ka intereses pieaugums varētu būt skaidrojams arī ar COVID-19 ietekmi, kas ir ierobežojusi studentu iespējas papildus studijām arī strādāt, lai segtu studiju maksu, kā arī samazinājusi studentu vecāku ienākumus. Tāpat daļa studentu ir atteikušies no ieceres studēt ārzemēs, COVID-19 dēļ paliekot Latvijā. Kā redzams, situācija šobrīd nav būtiski mainījusies.

MK protokollēmuma, ar kuru ir pieņemts zināšanai iesniegtais Ziņojums, 8.punkts paredz:

"8. Izglītības un zinātnes ministrijai izvērtēt risinājumus, kas ļauj īstenot programmu vidējā termiņa budžetā apakšprogrammai 03.04.00 "Studiju un studējošo kreditēšana" paredzētā finansējuma apmērā un nepieciešamības gadījumā līdz 2021.gada 1.aprīlim iesniegt Saeimā atbilstošos grozījumus Augstskolu likumā, paredzot Ministru kabinetam kompetenci noteikt papildu kritērijus, prioritātes un ierobežojumus studiju un studējošo kredītu piešķiršanai, vai arī iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā grozījumus Ministru kabineta 2020.gada 21.aprīļa noteikumos Nr.231 "Noteikumi par studiju un studējošo kreditēšanu studijām Latvijā no kredītiestāžu līdzekļiem, kas ir garantēti no valsts budžeta līdzekļiem", kas ļauj īstenot studējošo kreditēšanu vidējā termiņa budžetā šim mērķim paredzētajā apmērā."

Izvērtējot jaunās studiju kreditēšanas programmas pašreiz pieejamos rezultātus un salīdzinot tos ar iespējamajiem kritērijiem, kas ierobežotu iespējas studēt, secinām, ka, liedzot iespēju pieteikties studentiem, kuri vēlas studēt dārgākās studiju programmās (sk. pielikumā esošo 2.tabulu) – tiktu ierobežota medicīnas un STEM¹ virzienu apguve (šobrīd visdārgākās programmas ir zobārstniecība, gaisa satiksmes vadība, elektronisko iekārtu apkalpošana, datorzinātne un organizāciju tehnoloģijas, rezidentūra medicīnā, elektronikas inženierija u.c.); iepriekš izskanējušais priekšlikums ierobežot maksimālo studiju maksu līdz 6 000 EUR negatīvi ietekmētu 44% studentu.

Ne Asociācija, ne Latvijas Studentu apvienība, ne Augstākās izglītības padome, ne Latvijas Rektoru padome neatbalsta jebkādu kritēriju izstrādi, kas ierobežo studiju pieejamību un nevienlīdzības mazināšanu.

Vēršam uzmanību, ka iepriekšējos trīs gados pirms jaunā studiju kreditēšanas modeļa ieviešanas kopējais izsniegto kredītu skaits bija ap 1 500 kredītu gadā, bet 2020./2021. mācību gadā līdz šim Swedbank ir izsniegusi 2805 studiju un studējošā kredītus, noslēgto kredītligumu skaitam pret imatrikulēto skaitu par maksu pārsniedzot 20% (pretstatā nepilniem 8 – 11% iepriekšējos gados).

Vidējais studiju kredīta apmērs šobrīd sasniedz 6 840 euro. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, ir pieaudzis pieteikumu skaits studijām dārgākās augstskolās – RSU, Banku augstskola u.c. Vienlaikus jau šobrīd ir saņemtas indikācijas, ka augstākās izglītības iestādes (turpmāk - AII) palielinās studiju maksu, kas arī palielinās kopējā nepieciešamā finansējuma apjomu, studentu skaitam un AII izvēlei nemainoties.

Jāuzsver, ka **jaunais studiju kreditēšanas modelis ir finansiāli izdevīgs valstij, jo rada ievērojamu multiplikatora efektu.** Pašreizējā modelī valsts galvojuma apmērs un potenciālie riski ir ierobežoti (*cap-rate*), no katra valsts ieguldītā euro studiju kreditēšanas riska segumam kredītos tiek izsniegts aptuveni 4 līdz 5 reizes lielāks finansējuma apjoms, kas nonāk augstākās izglītības sistēmā.

¹ Science, Technology, Engineering, Mathematics

Vēlamies atgādināt, ka iepriekšējā studiju kreditēšanas programma bija sevi izsmēlusi un nerasniedza tās sākotnējo mērķi, ierobežojot izglītības pieejamību ievērojamam skaitam studēt gribētāju, jo ne visi studenti spēja nodrošināt iepriekšējās programmas izvirzītās prasības, proti, izglītības pieejamība bija atkarīga no studentu vai viņu vecāku materiālās situācijas. Neieviešot jaunu, modernāku programmu, studiju kreditēšanas sistēma pārstatu darboties.

Ņemot vērā visu iesaistīto valsts un nevalstisko organizāciju lielo darbu, kas tika ieguldīts šī modeļa ieviešanā un izstrādē, kā arī pozitīvo ietekmi uz studiju pieejamību un nevienlīdzības mazināšanu, ir kritiski svarīgi turpināt veiksmīgi uzsākto programmu. **Studiju kreditēšanas pārtraukšana vai bremsēšana finansējuma trūkuma dēļ nav pieņemama, jo būtu pretrunā ar tiesiskās palātvības principiem un līdzšinējo vēstījumu sabiedrībai. Turklāt šāda rīcība un neskaidrība par pieprasījumam atbilstoša finansējuma pieejamību ilgtermiņā var mazināt kredītiestāžu vēlmi piedalīties šajā programmā.**

Izglītības un zinātnes ministrijas Ziņojumā atspoguļotie absolventu monitoringa pētījuma rezultāti liecina, ka gadu pēc augstākās izglītības iestāžu absolvēšanas (2018.gadā) absolventu ienākumu līmenis vidēji bija par 22% augstāks nekā valstī vidējā darba alga 2018.gadā. Ņemot vērā pieejamos CSP datus par ienākumu proporcijām, secināms, ka 2017.gada augstākās izglītības iestāžu absolventiem gadu pēc absolvēšanas ienākumu līmenis ir orientējoši par 40% augstāks nekā nodarbinātajiem bez augstākās izglītības. Savukārt bezdarba līmenis absolventu vidū ir bijis divarpus reizes zemāks kā valstī vidēji (absolventu vidū bezdarbs – 2,9%, savukārt Latvijā 2018.gadā vidēji – 7,4%). Līdz ar to valsts atbalsts augstākās izglītības iegūšanai ilgtermiņā nozīmē lielākus nodokļu ieņēmumus valstij un mazāku vajadzību pēc sociālās palīdzības vai pārkvalifikācijas.

Šobrīd ir indikācijas par papildu finansējuma nepieciešamību 150 000 EUR apmērā šī gada rudenim, lai pilnā apmērā apmierinātu pieaugošo pieprasījumu pēc studiju kredītiem. Taču vēlreiz jāuzsver, ka papildus finansējuma nepieciešamība ir pamatā saistīta ar ārējiem faktoriem, kurus iepriekš, veicot aprēķinus, nebija iespējams paredzēt (COVID-19 pandēmijas ieilgusi negatīvā ietekme uz apkalpojošo nozari, kas ir populārs pelnīšanas avots studentu vidū, mācību maksu pieaugums, ienākumu samazinājums studentu vecākiem u.c.).

Ņemot vērā iepriekšminēto, aicinām Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisiju un Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisiju tuvākajā sēdē izskatīt izglītības pieejamības veicināšanas un nevienlīdzības mazināšanas jautājumu, uz sēdi pieaicinot arī Asociāciju, Latvijas Studentu apvienību, Augstākās izglītības padomi, Latvijas Rektoru padomi, Izglītības un zinātnes ministriju, Finanšu ministriju, kā arī citas jautājuma virzībā iesaistītās puses.

Ar cieņu

Latvijas Finanšu nozares asociācijas valdes priekšsēdētāja
Latvijas Studentu apvienības prezidents
Latvijas Rektoru padomes priekšsēdētāja
Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs

Sanita Bajāre
Kristafers Zeļuks
Rūta Muktupāvela
Andris Teikmanis

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Ieva Alhasova ieva.alhasova@financelatvia.eu

1.Tabula. Līgumu skaits pēc piešķirtās līguma summas

Mēnesis	Studējošā kredīts	Studiju kredīts	Kopā indikatīvi prognozējamā izmaksa līdz 5 gadu laikā:
Augusts, 2020	570 250	5 652 578	6 222 828
Septembris, 2020	1 301 545	6 748 667	8 050 212
Oktobris, 2020	389 166	1 338 141	1 727 307
Novembris, 2020	35 620	246 938	282 558
Decembris, 2020	123 580	439 962	563 542
Janvāris, 2021	80 025	130 210	210 235
Februāris, 2021	151 220	729 368	880 588
Marts, 2021	70 000	247 588	317 588
Kopā:	2 721 406	15 533 452	18 254 858

2.Tabula. Augstskolas ar lielāko noslēgto līgumu skaitu

Nr.	Augstskolas nosaukums	Līgumu skaits	Kredītu summa, EUR	Vidēja summa, EUR
1	Latvijas Universitāte	750	4 163 018	5 550
2	Rīgas Stradiņa universitāte	317	2 774 329	8 751
3	Rīgas Tehniskā universitāte	166	1 190 550	7 172
4	Biznesa augstskola Turība	163	847 652	5 200
5	Biznesa, mākslas un tehnoloģiju augstskola "RISEBA"	158	1 153 902	7 303
6	Banku augstskola	94	775 817	8 253
7	Latvijas Lauksaimniecības Universitāte	92	608 870	6 618